

EFEKTIVNÍ ROZVOJ MĚST

MEZINÁRODNÍ WORKSHOP, PRAHA 2.–4. KVĚTNA 2010

V Praze na Žofině se ve dnech 3.–4. května 2010 konal mezinárodní workshop zaměřený na problematiku rozvoje a plánování měst. Zúčastnilo se ho celkem 120 odborníků, z toho téměř polovina ze zahraničí. Přijeli i vystupující ze vzdálených míst – např. z Kanady nebo Kalifornie. Oba dny pracovního jednání moderovali známí redaktori – první den Martin Veselovský a druhý den Veronika Sedláčková. Workshop připravilo **Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Evropskou hospodářskou komisí OSN**, která sdružuje celkem 56 zemí Evropy, severní Ameriky a bývalého Sovětského svazu. Jednácími jazyky workshopu proto byla vedle češtiny a angličtiny také ruština.

Účastníky přivítal v Praze náměstek ministra pro místní rozvoj **Petr Osvald**, který zdůraznil, že vizí a strategických cílů v oblasti rozvoje měst lze efektivně dosáhnout jedině účinným přístupem zahrnujícím provázanost všech aktivit a programů. Informoval, že ministerstvo předložilo vládě koncepční dokument „Zásady urbánní politiky“ a vyjádřil potěšení, že pestrá skladba expertů doslova z celého světa je dobrým předpokladem zajímavých diskusí. Další zástupci Ministerstva pro místní rozvoj v průběhu workshopu informovali o aktivitách tohoto resortu v oblasti rozvoje měst. **Christina von Schweinichen** ze sekretariátu Výboru pro bydlení a management pozemků Evropské hospodářské komise OSN informovala o významu měst v agendě OSN. **Oldřich Vlasák**, člen Evropského parlamentu a předseda Svazu měst a obcí ČR, se zaměřil na „chytřejší města“, využívající moderní technologie, které mohou až o polovinu zvýšit jejich růstový potenciál. **Zsolt Szokolai** z Evropské komise podtrhl význam měst jako motorů růstu a upozornil také na možná rizika ve městech, zejména z hlediska sociální soudržnosti.

Zahraniční vystupující se zaměřili zejména na sociální a environmentální

stránku plánování a rozvoje měst. **Nikolaj Bobylev** z Ruské akademie věd se ve své prezentaci zaměřil na strukturu měst. Dvojice vystupujících **Michael Frömming** z Německa a **Michaela Valentová** z České republiky zaujala účastníky prezentací systému „car-sharing“ realizovaného v německých Brémách, kde je k dispozici zaregistrovaným účastníkům přes 5 tisíc aut sdílených prostřednictvím systému „car-sharing“ k momentálnímu využití podle aktuální potřeby. **Jun Li** z francouzského Institutu pro udržitelný rozvoj a mezinárodní vztahy zdůraznil, že dvě třetiny světové energie jsou spotřebovávány ve městech a že města jsou zejména z hlediska obtížné dostupnosti bydlení znevýhodněnými skupinami a z hlediska energetické náročnosti budov největším potenciálem pro zlepšení kvality života i pro ekonomické úspory a ochranu životního prostředí. **Marta Modlewska** z varšavské ekonomické školy představila výzkum zaměřený na roli dopravní infrastruktury v oblasti regenerace polských měst a zejména jejich zanedbaných částí – centra, postindustriální oblasti a sídliště. **Minna Sunnita-Blank** z britské univerzity v Cambridge prezentovala výsledky výzkumu zaměřeného na úspory energie pro vytápění v bytovém fondu, včetně chování ubytovaných domácností. **Dimitrije Lilić** ze srbské Agentury pro energeticky úsporné budovy informoval o situaci ve své zemi. Stejně zaměření svého vystoupení měl **Leonid Danilevski** z Běloruska, který připomněl význam nových konstrukcí oken, což má značný dopad na chování bydlících domácností. **Sasha Tsenkova** z kanadské univerzity v Calgary se ve svém vystoupení věnovala sociálnímu bydlení a jeho znovunabytému významu z hlediska chápání soudržnosti v širších souvislostech. **Abubakr Safarov** z Tádžikistánu informoval o situaci ve své zemi, kde prioritou je výstavba dostupného bydlení, protože část staršího bytového fondu je v havarijním stavu, a kde v průměru při-

padá na jeden byt 7 bydlících osob a na jednoho bydlícího 8,5 m² obytné plochy. **Alena Rakova** z Běloruska informovala o rostoucím objemu investic do bydlení – zejména do nové výstavby.

Profesor **Karel Maier** z Fakulty architektury ČVUT informoval o situaci v České republice z hlediska regionálních disparit, průmyslových oblastí a zaostávajících periferních oblastí. Zaměřil se zejména na expanzi měst – „deurbanizaci“. **Alexandra Montelegre** ze Světové banky prezentovala situaci na Balkáně charakteristickou zejména nelegální výstavbou a absencí registru pozemků a nemovitostí. **Jurij Moisejev** z moskevského Výzkumného ústavu pro územní plánování se zaměřil na tzv. indikativní plánování; informoval o jeho hlavních stoupencích a autorech odborných publikací. Uvedl, že „kultura plánování“ se mění, a to zejména vlivem globalizace. **Juliane Mathey** z Německa se ve svém vystoupení zaměřila na význam zelených ploch ve městech. **Wolhart Pohl** ze Světové banky představil obsah dokumentu „Brownfields Guiding Note“ vypracovaného Světovou bankou. **Timothy Krantz** z kalifornské univerzity v Redlans prezentoval význam geografických informačních systémů pro moderní plánování, včetně např. trojrozměrných modelů spotřeby energie v budovách. **Simona Pascariu** z rumunské univerzity Ioan Mincu informovala o integrovaném plánování ve své zemi a o životních podmínkách romské populace a odlišného kulturního vnímání kvality života a bydlení. **Zuzana Hudeková** ze slovenského Centra pro životní prostředí pro střední a východní Evropu se věnovala významu volných prostorů ve městě. **Christine Katz** z německé univerzity v Lüneburgu uvedla, že v Německu žije cca 20 % osob, jejichž etnická minulost je „odlišná“ a prezentovala některé výsledky výzkumu, který byl mezi touto skupinou osob realizován. **Tatina Vakhitova** z britské univerzity

v Cambridge se zaměřila na kulturní dědictví ve městech, které je součástí „paměti“ města.

Na závěr workshopu byly prezentovány závěry připravené společně Ministerstvem pro místní rozvoj a sekretariátem Výboru Evropské hospodářské komise OSN:

- Evropská města tvoří 75 % HDP a žije v nich 80 % populace; představují motory ekonomického růstu, technických inovací a kulturní rozmanitosti. Evropská komise podporuje síť středních a malých měst prostřednictvím škály programů zaměřených na místní partnerství, budování kapacit a regenerace zaměřené na místní specifika. Města čelí rostoucímu počtu závažných výzev, snižujícímu se ekonomickému výkonu, migraci, nedostatečné sociální soudržnosti a rostoucí nezaměstnanosti, velkým environmentálním dopadům a také důsledkům klimatických změn. S cílem chápat tyto výzvy komplexně potřebují vlády zlepšit situaci ve městech přístupem, který integruje různé dimenze plánování rozvoje měst, což znamená zahrnutí těchto ekonomických, environmentálních a sociálních výzev do komplexního a koordinovaného postupu. Ke sdílení dobrých příkladů a realizovatelných postupů udržitelných modelů rozvoje lidských sídel přispívá i Výbor Evropské hospodářské komise OSN.
- Integrovaný přístup k plánování je důležitý; nicméně často se v plánovací praxi vyskytuje i návrat k sektorovým politikám. Fragmentace místní správy může být bariérou efektivní implementace plánů, což pak vede ke zpoždování investic do infrastruktury a k zaostávání základních městských služeb při spolupráci se na developersky řízený systém regenerace.
- Navzdory svému ekonomickému významu a růstovému potenciálu města čelí řadě environmentálních a sociálních problémů, degradaci životního

prostředí, nevyužitým brownfieldům a dalším výzvám, které však mohou být v budoucnu účinně řešeny.

- Také různé formy moderních informačních technologií jsou schopny přispět ke zvýšení kvality života v mnoha aspektech – od inteligentních parkovacích systémů a řízené poptávce po dopravě až k pomoci seniorům při nezávislém životě v jejich domovech namísto jejich stěhování do specializovaných domů s pečovatelskou službou.
- Jednou z největších příležitostí k řešení je městská doprava; systém „sdílení aut“ může sloužit jako jeden z inovativních přístupů k celkové koncepci městské dopravy.
- Místní správa by neměla čekat na realizaci soukromých iniciativ, ale měla by sama aktivně strategicky jednat. Regenerace města by měla být spojena s různými dopravními systémy namísto pouhého rozvoje používání soukromých automobilů.
- Z energetického hlediska představuje obzvláště významný potenciál ke snížení energetické spotřeby v oblasti vytápění stávající bytové fond. Soubor technických opatření, spolu s modely chování domácností žijících v existujících bytech, by měl představovat komplexní přístup k dosažení co nejlepších výsledků.
- Jako multiplikátor dosažení energetických úspor ve větším měřítku mohou sloužit příklady energeticky úsporných opatření ve veřejných budovách v některých zemích.
- Základním předpokladem udržitelného rozvoje jakéhokoli města je dostupnost bydlení a fungující trh s byty poskytující informace o struktuře cen ve městě. Avšak stále existují lidé, kteří nejsou schopni získat bydlení na trhu. Sociální bydlení proto představuje velmi důležitou součást veřejných služeb jako účinný nástroj pro sociální soudržnost, umožňující ohroženým a znevýhodněným lidem žít v důstojných podmínkách.
- Klíčovým nástrojem pro vytvoření strategické vize rozvoje území je

územní plánování zahrnující i vyhodnocení potenciálu daného území z hlediska životního prostředí a z ekonomického i sociálního hlediska. Standardní praxí by se mělo stát „inkluzivní“ územní plánování – tj. plánování založené na aspektu začleňování.

- Strategické územní plánování musí být založeno na spolehlivých datech o mnoha sektorech i na územních informacích a analýzách.
- Měl by se také klást důraz na kulturu spolupráce při plánování s partnerským zapojením místních aktérů i lidí žijících v dané oblasti.
- Pro oblast reflexe klimatických změn a vliv zelené infrastruktury na situaci ve městech byly identifikovány dvě priority, a to regenerace brownfieldů a plánování udržitelného sousedství.
- Přestože řada měst již experimentuje jak s regenerací brownfieldů, tak s obnovou a rozšířením zelených ploch, mělo by se vyhodnocení takových pilotních projektů zpracovat, aby mohla být definována proveditelnost těchto aktivit ve větším měřítku.
- Existuje značný potenciál užší spolupráce mezi Evropskou unií a Evropskou hospodářskou komisí OSN. Mohlo by být např. připraveno společné jednání ministrů v září 2011, kde by se ministři usnesli na budoucím společném programu v dané oblasti.

Všechny prezentace, které byly předneseny na workshopu, jsou zveřejněny na webu Ministerstva pro místní rozvoj – www.mmr.cz. Nejen zájem o účast na workshopu z mnoha zemí, ale i pozitivní ohlasy na jeho průběh byly pro Ministerstvo pro místní rozvoj povzbuzením do dalších aktivit spojených s přístupem k rozvoji měst, který zahrnuje všechny aspekty rozvoje a který je schopen reflektovat všechny aktuální problémy, včetně specifických. „Zásady urbánní politiky“, které ministerstvo vypracovalo a předložilo vládě, takové přístupy zdůrazňuje.

*Ing. arch. Daniela Grabmüllerová, MBA, Ph.D.
Odbor evropských záležitostí
Ministerstvo pro místní rozvoj*